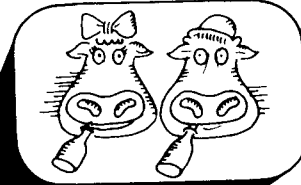

גידול

1% תמותת ולדות – כיצד?

בחוברת "סיכום מקצועי וכלכלי של רפת החלב במשקים השיתופיים באזור רענה-חדרה לשנים תשל"ו-תשל"ז", אשר עליה דווח בחוברת הקודמת של "משק הבקר והחלב" (ע' 58), מופיע בטבלה מס' 3 "מדדים לפרה+גידול", משק 13-ח מס' סידורי 3, ובטור "תמותת ולדות עד הגמילה" צויין: תשל"ו – 17.9% ואילו בתשל"ז – 1%.

אחוז אחד בלבד של תמותת ולדות היו הישג בלתי-מבוטל, ומה גם שבשנה הקודמת היה שיעור גבוה למדי. מה הביא לתוצאות אלה? איך השיגו זאת? – שאלות אלו יש בהן ענין לכל בוקר ובוקר בארץ.

מרכז רפת משק 13-ח (שאינו אלא **קיבוץ החותרים**) הומין את "משק הבקר והחלב" לראות ולשמוע.

המערכת

קצת היסטוריה

במשק מדי שנה. בתשל"ז נולדו כ-250 ולדות. מבנים לשיכון לא נוספו, פרט לבית הכלובים השני, ובעקבות כך נוצרה צפיפות רבה. בתשל"ה מתו כ-30% מכלל הוולדות. הסיבות לא נקבעו במדויק מעולם, אך הרפתנים הגדירו "כל מיני מחלות שילשוליות". ואז, לפני למעלה משנתיים, חל מפנה דרסטי. שיעור התמותה ירד כפי שהוזכר לעיל. המבנים נשארו כפי שהיו, התנאים לא נעשו "אידיאליים". אך תוצאות – הושגו. מה קרה?

עבודה מסורה

לפני כשלוש שנים הצטרפה לצוות הרפת נורקה, שבאה לקיבוץ כמתנדבת מאנגליה והתקשרה למקום. אחרי זמן מה היא עברה לטפל ביונקים וקיבלה על עצמה את האחריות על קטע זה של הרפת. עבודתה המסורה,

הרפת בקיבוץ החותרים הינה אופיינית לעשרות רפתות אחרות בארץ. במבט ראשון נראה שהתפתחות הענף לא תמיד היתה בהתאם לתיכנון מראש: מבנים הוקמו, שופצו והותאמו במשך תקופה ארוכה, לאו דווקא לפי מודל אידיאלי, אלא לפי יכולתו של המשק לפתור בעיה בשעת דוחק, ובאמצעים מוגבלים.

כך משמש בנין הרפת הראשון (בזמנו בנין סגור ובו 2 שורות עמדות קשירה לאורכו), כדיר יונקים ודיר גידול עד ליום זה. הוקם בית כלובים אחד בקרבת מכון החליבה, ואילו בית כלובים שני, במרחק מה מהראשון, היה אמור להיות התחלה של דיר יונקים "מקצועי", אך נשאר יתום, והיונקים ממשיכים לגדול בתאיהם הישנים שבבנין הרפת "המשופר". בשנים האחרונות עלתה אוכלוסית הרפת

שני סוגי כלובים: האחד רוחבו כ־100 ס"מ ואורכו כ־120 ס"מ. הסוג השני קטן יותר: רוחבו 70 ס"מ ואורכו כ־100 ס"מ. בכל הכלובים ריצפת טפחה מעץ ומעליה מונחת רשת פלסטית (אגב, מתוצרת מפעלו של המשק). בחורף מרפדים את התאים בקש אשר אותו מחליפים יום־יום. לדעת המטפלות עדיפים הכלובים הגדולים יותר, למרות שחסר להם חיבור לדלי שני ועדיין קושרים קופסה כלשהי למ"מ בחזית הכלוב. תיקון המעוות הזה נמצא בתוכנית, כמו תיקון מבנה הכלובים הקטנים יותר.

בית הכלובים, הפשוט עד כדי להיראות "פרימיטיבי" בעיני בוקרים "מפונקים" יותר, הוא נקי: רוחצים אותו, את הכלובים והריצפה, פעמים ביום בזרם מים. את דליי ההגמעה רוחצים היטב אחרי הגמעת הבוקר ואילו אחרי הגמעת אחה"צ – רק שוטפים אותם היטב בזרם מים. את גבי הוולדות ואת טפחות הכלובים מרססים נגד זבובים. בעצם זהו כל הטיפול שזוכה לו בית הכלובים באופן שוטף, אך בנאמנות ובקפידה.

בתום כשבועים בערך, כשהוולד מועבר לדיר היונקים, מפרקים את הכלוב, רוחצים אותו היטב (את הטפחה טובלים בבריכה שליד בית הכלובים), מיבשים אותו בשמש ומחטאים אותו לפני השימוש הבא. כאמור, אחרי 2 עד 3

חנקה מלמדת עגל סרבן לשתות

הקפדה על כללי ההיגיינה, הדאגה לנולד – כל אלה חוללו מהפכה בענף. מאוחר יותר, לפני כשנה, הצטרפה לרפת גם חנקה, רפתנית ותיקה שחזרה לענף אחרי שנים רבות של עבודה מחוצה לו. כיום משלימה חנקה, בשעת הצורך, את עבודתה של נורמה, ולמעשה היונקים הינם ממלכתן המשותפת של השתיים (כשכל אחת מהן זוקפת את ההצלחה לטובת רעותה!).

הטיפול בוולדות

הטיפול מתחיל בעצם עוד טרם נולד הוולד. כמה ימים לפני ההמלטה מועברת האם לתא ההמלטה, אשר הוקצה למטרה זו בקצה הרפת הישנה, המשמשת, כאמור, כדיר יונקים. משיגחים על הנעשה בתא ההמלטה, כל הרפתנים שמים עין, גם במשמרת הלילה. בדרך כלל מגישים עזרה בעת ההמלטה. אך לרוב אין משתמשים בשום אמצעים היגיינים מיוחדים (כגון יוד לטבור) זולת מצע נקי בתוך התא. את הוולד משאירים עם האם במשך כ־24 שעות ראשונות לחייו. "היא שומרת אותו נקי", טוענים רפתני החותרים.

ביום השני לחייו עובר הוולד לכלוב אינדיבידואלי באחד מבתי הכלובים, אשר השימוש בהם בחליפים: כל חודשים או שלושה מריקים בית אחד ונכנסים לשני. במשק קיימים

רשת פלסטית על טפחות העץ

לקראת הגמילה (כ-2.5 עד 3 חודשים), כשמפסיקים באופן הדרגתי להגמיע בדיסת התערובת. היונקים נשארים בדיר היונקים עוד כחודש ימים אחרי הגמילה ואז הם מועברים לדיר הגידול. אז הם כבר אוכלים מעל ל"ק"ג סטרטינה ליום.

ועוד דבר בלתי־מקובל: "אין אנו מגמיעים כלל בשבתות, פרט לוולדות שטרם מלאו להם 4 ימים ראשונים", מספרות המטפלות. תוצאות השיטה ומדאה היונקים אינם מעידים כלל על פגם כלשהו בשיטה!

שילשולים

האם יש שילשולים? "בוודאי, אך אין הם מגיעים להיות מיטרד. העיקר לתפוס אותם בהקדם ומיד לטפל בהם כראוי", אומרות נורמה וחנקה. במקרים אלה, שבדרך כלל חלים כשהיונקים הם בגיל שבוע ימים לערך, מתאימים מיד את ההזנה (פחות חלב ויותר מי־פשתן) ומשתמשים בתרופות המקובלות, הכל בתיאום עם הרופא. כך מתגברים על הבעיה תוך 2-3 ימים.

מחלות אחרות לא הטרדו את היונקים בשנים האחרונות. ← 29

היונקים מחכים לנורמה

תא ההמלטה ברפת החותרים

חודשים מפנים את בית הכלובים ואז הוא עובר טיפול היגיני יסודי.

הזנת הוולדות

ההזנה היא פשוטה, אך אולי מעט בלתי־מקובלת כיום. אחרי הגמעה בקולסטרום טרי בלבד במשך 3 הימים הראשונים (4 ליטר ליום בשתי מנות), עוברים ל"משקה" המורכב מחלב טרי ומי־פשתן. הוולד מקבל 4 ליטר ביום ממשקה זה, בשתי מנות, כשכל מנה מורכבת מ-1.5 ליטר חלב וכ-0.5 ליטר מי־פשתן (3% פשתן). מים נמצאים בדלי באופן חופשי, והחל מהשבוע השני מוגשת סטרטינה, גם היא באופן חופשי.

בתום שבועים מועברים הוולדות לדיר היונקים, לתאים מרופדים היטב שלידם חצר אדמה. פה מושקים היונקים פעמים ביום. בבוקר הם מקבלים כ-3 ליטר "דייסת תערובת" המורכבת בערך מכ-10% סטרטינה מומסת, 3% אבקת תחליף חלב והשאר – מים. אחרי הצהרים הם מקבלים כ-3 ליטר תחליף חלב (10%). מים, סטרטינה, חציר בקיה או אספסת מוגשים באופן חופשי. הזנה זו נמשכת עד